

ב' כסלו, תשע"ג, 16.11.2012

גיליון מס' 334

פרשת תולדות

העבר יתקדש והעתיד יתחדש

מאת שרה שטרן, קיבוץ עלומים

"ואלה תולדות יצחק בן אברהם, אברהם הוליד את יצחק"

פרשת חיי שרה מסתיימת כשהיא "סוגרת" את תולדות אברהם: שרה הלכה לעולמה ולכבודה קנה אברהם חלקת קבר לה, לו ולצאצאיו; נמצאה אישה ליצחק; אברהם נושא לאישה את קטורה, היא יולדת לו בנים, אבל אברהם נותן להם מתנות ומשלחם מעל יצחק, כפי ששילח את הגר עם ישמעאל; אברהם הולך לעולמו; ישמעאל מוליד בנים והם גרים מחוץ לארץ כנען; יצחק גר בארץ ישראל, מנותק מאחיו החורגים, ועליו להמשיך את דרכו של אביו, אברהם; לאחר בחירת נוח בין בני דורו ובחירת אברהם לאחר עשרה דורות, ממשיך תהליך המיון והבחירה בין בניו של אברהם.

פרשת תולדות עוסקת בתחילתה בלידת בניו של יצחק – עשו ויעקב, ומסתיימת בבחירת הבן הממשיך – יעקב. הבחירה אינה קלה ליצחק, ויש גם עניין לא פשוט בין האחים – עניין הבכורה. להבנתי, יצחק מכריע בסוגייה אחרי שעשו לוקח לו את הנשים ה"לא נכונות" לנשים. במסורת האברהמית נשיאת נשים נכריות היא שלילית, והראיה לכך היא שמכך בדיוק הזהיר אברהם את עבדו בבחירת אישה ליצחק. עם בחירתו של עשו לקחת נשים נכריות נפסקים לבטיו של יצחק, והוא מבין שביעקב ייקרא לו זרע.

ר' לוי יצחק מברדיצ'ב, בעל הקדושת לוי אומר שההבדל בין "תולדות" האבות ל"תולדות" הדורות שאחריהם הוא בכך שבניהם של האבות היו צריכים להוכיח את צדיקותם כדי להיקרא "הבן של". למרות שלאברהם היו בנים נוספים, רק על יצחק נאמר בתולדות "אברהם הוליד את יצחק", כביכול הוא היחיד, ורק אחרי האבות נקראו הבנים "זרע". דברים דומים אומר בעל העמק דבר בד"ה "אברהם הוליד את יצחק": "זהו (יצחק) מכלל תולדותיו. שבכל דרכיו והליכותיו היה ניכר ורשום שהוא בנו של אברהם, ולא כן ישמעאל, שהיה גם כן בן אברהם, אבל לא היה ניכר בהליכותיו שהוא בנו. ומספר הכתוב, שבשביל שהיה יצחק כל הליכותיו בן אברהם".

ספר היובלים, הטוען שהמצוות ניתנו כבר בספר בראשית, נותן מקום נרחב יחסית לאיסור נשיאת נשים זרות, והוא משתמש בפרק שבפרשת תולדות כדי להמחיש את הנזק שבכך. עוד לפני שמתחיל סיפור הברכות, מוקדש פרק שלם לתחינתה של רבקה לפני יצחק שלא יישא אישה מבנות כנען, כי הן מיררו את חייה: "ועתה בני שמע בקולי ועשה רצון אמך ואל תיקח לך אשה מבנות הארץ הזאת כי אם מבית אביך וברכך אל עליון והיו בניך דור צדק וזרעך קדוש". משהבין הקורא את הרעיון, יבין הוא מה עומד מאחורי ההכרעה של יצחק בבחירת יעקב.

בין שתי הפרשות, לידת בניהם של רבקה ויצחק, לסיפור המאבק על הבכורה/ הברכה, אנחנו קוראים על קורות יצחק, שהם מעין חזרה על חלק מקורות אברהם בארץ: התנהגות בעת רעב והמלחמה על המים.

שבעים פנים לתורה, והפן שניתן ללמוד מהסקירה הזאת הוא הפן החינוכי: לא ניתן לנתק את ההווה מעברנו. העבר הוא הבסיס להווה ולעתיד. בבחינת "העבר יתקדש והעתיד יתחדש". חינוך לחיים נטולי בסיס הוא חינוך עקר, צאו וראו מה בין יצחק לישמעאל, מה בין יעקב לעשו וכיצד המשכנו עד היום כבניו של אברהם, יצחק ויעקב. חלק מתוצר החינוך בימינו הוא תוצאה של ההתנערות מעברינו, ולא רק מההיבט הדתי של הקשר. חינוך המדגיש מדוע נאמר רק על יצחק שאברהם הוא מולידו, וכן על יעקב בן יצחק ועל שנים עשר השבטים שהם בני יעקב, על כל המשתמע מכך, הוא הקשר שלנו לעברינו ובונה את עתידנו האישי והלאומי.

שרה שטרן, חברת גרעין עלומים. נשואה לשמחה. שניהם ממקימי קיבוץ עלומים. בוגרת בר אילן בתנ"ך ובלשון. בעברה מורה למקצועות הלשון. אמה לחמישה וסבתא. כיום פנסיונרית ואחראית על בית המדרש בעלומים.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בעורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בעורת הנושא. תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il